

งานประชุมวิชาการระดับชาติวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 12
เนื่องในโอกาสคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ครบ 114 ปี
วันที่ 19 ธันวาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ ผลงานวิจัยภาคบรรยาย (ต่อ)

ห้องบรรยาย 3 สาขาวิชาการจัดการและบริหารธุรกิจ (ต่อ)		
ลำดับที่	เรื่อง	หน้า
7 HO28	การศึกษาและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรสำหรับโรคสะเก็ดเงิน..... ฐบนนี้ ศรีแก้ว, พรพจน์ หมื่นหาญ, สิริวิภา วิมุกตายน คณะอัญมณีศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	218
8 HO29	การออกแบบเพื่อพัฒนางานประยุกต์ศิลป์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น: ศิลปหัตกรรม ทอเสื่อจันทบุร..... เบญจพร ประจง, ธนาวัฒน์ กันนภัย	230
9 HO30	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ศักยภาพของผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในเขตจังหวัดสะแก้วที่มีอิทธิพลต่อความสามารถ ในการแข่งขัน..... กฤตติยา สัตย์พาณิช, ทัศนัย ขัตติยวงศ์, ธีรุณิ สุทธิประภา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	242
10 HO31	ออกแบบของที่ระลึกจากเปลือกเม็ดมะม่วงหิมพานต์ : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหาดไก่ต้อย..... สิงหา ปราmargin หลักสูตรเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์	250
ห้องบรรยาย 4 สาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การเกษตร อาหารและสิ่งแวดล้อม		
1 SO01	ความเข้มข้นขององุ่นคุณภาพบอนดำเนินบริเวณการเดินทางภายในเมืองโดยรถจักรยานยนต์และ สามล้อเครื่อง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี..... วินัย มีแสง	264
2 SO02	สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี การพัฒนาเนื้อดินปืนอิฐเท่นแปรรูปสัมพันธ์ ที่มีความเหมาะสมกับการยับยั้งการระเหย ของน้ำในกระถางปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ ในจังหวัดกำแพงเพชร..... สุษณีย์ พรอมสายใจ	272
3 SO03	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี การศึกษาและวิเคราะห์การสันของชุดสกรูปีมลม โดยระบบวิเคราะห์ไฟฟ้าต์เอลิเมนต์..... วิชัย รุ้งบุญ, สุจินต์ วันชาติ, ณัฐพล จันทร์พาณิชย์	280
4 SO04	คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา การศึกษารูปแบบของเครื่องอบดยอยแห้งมันสำปะหลังสำหรับเกษตรกรท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร..... โภชิน ป้อมปราการ	289
5 SO06	คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี การปรับสภาพผ้าโลหะเงินบริสุทธิ์ให้เกิดสีโดยวิธีการอ่อนໄนไดซ์..... รุ่งโรจน์ ยิ่งส่ง่า, ชุมพรรณ จันทรพร คณะอัญมณี มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี	298

งานประชุมวิชาการระดับชาติวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 12
เนื่องในโอกาสคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระบรมราชเจ้ารำไพพรรณี ครบ 114 ปี
วันที่ 19 ธันวาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

การออกแบบเพื่อพัฒนางานประยุกต์ศิลป์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น : ศิลปหัตกรรมทอสืบจันทบูร

Local Wisdom Based Design for Applied Art Development:
Chanthaboon Mat Arts and Crafts

เบญจพร ประจง, ธนาวัณี กันภัย¹
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการออกแบบเพื่อพัฒนางานประยุกต์ศิลป์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น : ศิลปหัตกรรมทอสืบจันทบูร มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด รูปแบบ เทคนิคและกระบวนการสร้างงานประยุกต์ศิลป์จากเสืบจันทบูร 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันในการสร้างสรรค์หรือการออกแบบที่ทำให้ไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร 3) ออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากการสำรวจและศึกษาข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศิลปหัตกรรมทอสืบจันทบูรให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาดหรือกลุ่มลูกค้าในยุคสมัยปัจจุบันมากขึ้น โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประธานกสุ่มทอเสื้อฯ ผู้ประกอบการ นักออกแบบ ช่างหอเสื้อฯ ประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจงานออกแบบประยุกต์ศิลป์จากเสืบจันทบูร และนักศึกษาสาขาวิชาศิลปกรรม ชั้นปีที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสอบถามปลายปิด ภาพร่างต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสืบจันทบูรรูปแบบใหม่ แบบประเมิน เพื่อวัดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบที่มีต่อภาพร่างต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสืบจันทบูรรูปแบบใหม่ ต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสืบจันทบูรรูปแบบใหม่ แบบประเมินเพื่อวัดระดับความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในต้นแบบของงานประยุกต์ศิลป์จากเสืบจันทบูรรูปแบบใหม่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้หลักทฤษฎีและเหตุผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศิลปหัตกรรมทอสืบจันทบูรมีประวัติความเป็นมา แนวคิด รูปแบบ เทคนิค วัสดุ กระบวนการทอสืบและกระบวนการสร้างงานประยุกต์ศิลป์จากเสืบจันทบูรที่ได้รับสืบทอดกันมาจากราชบุรุษจนกล้ายเป็นวิถีชีวิต เป้าหมายของการผลิต คือ การดำรงอยู่ของครอบครัวและชุมชนโดยการพึ่งพาแรงงานในครอบครัว ซึ่งทรัพยากรที่ได้ในท้องถิ่นและพึงกันเองในชุมชน จนเกิดการรวมกลุ่มและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่นๆ ตามนโยบายของรัฐบาล ทำให้ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบหลากหลายมากขึ้น จะเห็นว่า จากการทอเสืบออกแบบดั้งเดิมก็ได้มีการพัฒนาเป็นลวดลายต่างๆ เช่น ลายลูกโซ่ ลายน้ำไหล ได้มีการเรียนรู้เรื่องการย้อมสีก็แบบมัดหมี่และแบบถักเปีย มีการพัฒนาการย้อมเส้นกอให้มีความสดใสเข้ากับยุคสมัยมากขึ้น การศึกษาดูงาน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสามารถนำไปประยุกต์ให้เข้ากับวัฒนธรรมโดยใช้ฐานภูมิปัญญาเดิม ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ 2) ปัญหาในการสร้างสรรค์หรือการออกแบบที่ทำให้ไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควรเกิดจากปัญหาในการดำเนินงาน 2 ด้าน คือ ด้านการผลิต ได้แก่ การขาดแคลนวัสดุติดพื้นที่ปัลูกวัตถุติดที่ใช้ในการผลิตลดลง ขาดกำลังคน การผลิตงานส่วนใหญ่เป็นแบบดั้งเดิมไม่ได้รับการพัฒนารูปแบบมากนักและจะผลิตงานที่ต้องรับสั่งให้ผลิต ผู้ผลิตขาดแรงจูงใจในการออกแบบใหม่ๆ และการแข่งขันจากผู้ผลิตในเขตภูมิภาคอื่นๆ ซึ่งมีการพัฒนารูปแบบอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านการตลาด ได้แก่ ความนิยมและความจำเป็นในการใช้เสืบก่อตั้ง ปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์อื่นเข้ามาทดแทนการใช้เสืบก่อตั้ง ตลาดผลิตภัณฑ์ จำกัด ไม่แน่นอน สินค้าจากก็มีการผลิตมากขึ้น แต่ผู้บริโภคยังไม่เข้าใจมากนัก เพราะไม่ใช่สินค้าที่จำเป็น และการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันมีน้อย 3) การออกแบบงานประยุกต์ศิลป์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศิลปหัตกรรมทอสืบจันทบูรให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาดหรือกลุ่ม

งานประชุมวิชาการระดับชาติวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 12
เนื่องในวิ程式สคลัยวันพระราชสมภพสมเด็จพระบรมราชเจ้ารำไพพรรณี ครบ 114 ปี
วันที่ 19 ธันวาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลูกค้าในยุคสมัยปัจจุบันมากขึ้นนี้ได้รูปแบบแนวทางของงานประยุกต์ศิลป์จากเสื้อจันทบูรแนวทางต่างๆ ที่มีลักษณะต่างกันทั้งในด้านรูปแบบ เทคนิคหรือการ ประโยชน์ การใช้งาน จำนวน 10 รูปแบบ ได้แก่ ภาพประดิษฐ์ตับผนัง นาฬิกา แขวนผนัง กระเบื้องศรี ตู้โชว์ กล่องอเนกประสงค์ เก้าอี้ ตะกร้าใส่ของเบ็ดเตล็ด ที่ใส่ไปการ์ด กระบอกใส่กระดาษและสมุดโน้ต เมื่อได้ภาพร่างของงานประยุกต์ศิลป์จากเสื้อจันทบูร จำนวน 10 แบบแล้ว ได้จัดทำต้นแบบแล้วนำไปสำรวจความพึงพอใจกับประชาชน หรือนักท่องเที่ยวที่สนใจ จำนวน 100 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามถ้วนหน่ายังเป็นเพศหญิง มีช่วงอายุ 31 - 40 ปี มีรายได้ต่อเดือน 20,001 – 30,000 บาท มีความพึงพอใจในการรวมในต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสื้อจันทบูรรูปแบบใหม่มากที่สุด ได้แก่ ภาพประดิษฐ์ตับผนัง นาฬิกาแขวนผนัง กระเบื้องศรี ตะกร้าใส่ของเบ็ดเตล็ด เก้าอี้ กล่องอเนกประสงค์ ตู้โชว์ ที่ใส่ไปการ์ด กระบอกใส่กระดาษและสมุดโน้ตตามลำดับ คำสำคัญ : การออกแบบ, การพัฒนา, งานประยุกต์ศิลป์, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ศิลปหัตถกรรมท้องเสื้อจันทบูร

Abstract

The research entitled Local Wisdom Based Design for Applied Art Development: Chanthaboon Mat Arts and Crafts aimed to; 1) study historical backgrounds, ideas, patterns, techniques, and production process of Chanthaboon mats as the applied arts; 2) explore problems about creation and design causing unpopularity, and; 3) design the applied arts based on the survey study as guidelines for Chanthaboon mat art and craft development in order to have patterns suiting with modern market demand and customers. The data were collected from the following sample groups: matting leaders, traders, designers, mat craftsmen, local people or tourists interested in the applied arts made from Chanthaboon mats, and the second year students from Fine and Applied Arts Department, the Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University. The research instruments includes structured interview forms, questionnaires with close ended questions, sketches of new patterns for the applied arts made from Chanthaboon mats, evaluation forms to measure design experts' opinions towards the new sketches of Chanthaboon mats' new patterns, and evaluation forms to measure the opinions towards appropriateness of Chanthaboon mats' new patterns. The descriptive research methodology as the qualitative data analysis was used in this study. The tools for quantitative data analysis were frequency, percentage, and mean scores.

The findings are as follows; 1) Chanthaboon Mat Arts and Crafts the study of historical backgrounds, ideas, patterns, materials, matting process, and creating process of the applied arts from the ancestors. It became a way of life. The goal of production is the existence of families and communities by reliance on family labor. Rely on locally available resources and self-dependence in the community. The group was joined and supported by government agencies and other agencies. Government Policy as a result, the traditional pattern of reed mats has been developed as a pattern, such as a flow pattern. Mudmee and Braid The development of dye reed to be more bright with age. Study visit, using of information technology to disseminate information leads to the exchange of learning can be applied with raw materials in order to get a new product.; 2) two causes of unpopularity are found as follows. The first factor is production problems including a lack of raw materials, decreasing lands for growing the plants used as the raw materials, shortage of workers, conventional patterns without new design development, only made-to-order products, and lack of motivation and competition to create new designs with manufactures from other regions who have continually

งานประชุมวิชาการระดับชาติวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 12
เนื่องในโครงการศักดิ์อันพระราชนมสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ครบ 114 ปี
วันที่ 19 ธันวาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

improved the new designs. Another factor is market problems including reducing popularity and unnecessary use of reed mats, more substitute goods in place of using the reed mats, market instability of the reed mat products, increasing production of the reed mat goods, the state of unpopular products among the customers due to becoming inessential and useless products in daily use. The study of applied art design as guidelines for art and craft development made from Chanhaboon mats and appropriate patterns suiting with market demand and modern customers revealed the following 10 various patterns with different techniques, benefits, and usability: wall picture collages, wall clocks, women's bags, showcases, multipurpose boxes, chairs, baskets for miscellaneous objects, postcard holders, tissue boxes, and notebooks. The researchers created 10 new sketches of the applied arts made from Chanhaboon mats and randomly did the satisfaction survey with any interested people and tourists as the research sample groups. The sample groups selected by the accidental sampling method were consisted of 100 questionnaire respondents including women in the 31 and 40 year-old groups earning a monthly income of 20,001 to 30,000 baht who showed the highest satisfaction level to the wall picture collages. The following new patterns were also ranked according to the satisfaction respectively: wall clocks, women's bags, baskets for miscellaneous objects, chairs, multipurpose boxes, showcases, postcard holders, tissue boxes, and notebooks.

Keywords : design, development, applied art, local wisdom, Chanthaboon mat arts and crafts

ບໍລິສັດ

จันทบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีทรัพยากรและสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลาย มีความสำคัญในระดับประเทศ ในทุกด้าน ด้านเศรษฐกิจมีองค์ประกอบหลายอย่างที่ทำให้เศรษฐกิจดี เช่น ผลผลิตทางการเกษตร มีพืชไร่พืชสวนที่สร้างขึ้นโดยสิ่งสร้างรายได้ให้กับชาวจังหวัดจันทบุรีเป็นอย่างมาก ได้แก่ พ稻谷 กระวาน (พิชทะ្វូក) ฯลฯ หุ้นส่วน มักคุณลักษณะของพืชที่มีความสามารถเป็นตัวแทนของการเมือง ใหญ่ที่มีชื่อเสียงสามารถพัฒนาจังหวัดให้มีความเจริญได้ ด้านการท่องเที่ยวมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญที่มีชื่อเสียง เช่น หาดเจ้าหลาว คุ้งวิมาน คุ้งกระเบน แหลมสeted หาดแหลมสิงห์ น้ำตกพสุ น้ำตกคลองนารายณ์ น้ำตกสอยดาว รอยพระพุทธบาทที่เขาคิชฌกูฏ เป็นต้น ด้านการประมง เนื่องจากจันทบุรีมีพื้นที่ติดทะเลเงี้ยวอาชีพทำประมง ได้แก่ การเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา เลี้ยงปู การทำกะปิที่ได้จากกุ้งตัวเล็กๆ เรียกว่าเคย มีรศชาติอร่อยมาก ด้านศิลปกรรม มีเมืองประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่มีความเจริญทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีหลักฐานปรากฏให้เห็นจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นงานหัศศิลป์ เช่น งานจิตรกรรม งานประติมากรรม งานประดิษฐกรรม งานสถาปัตยกรรม งานหัตถศิลป์ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นงานที่มีคุณค่าต่อวิถีความเป็นอยู่ สะท้อนถึงภูมิปัญญาที่แฝงด้วยปรัชญา ความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อศาสนาทั้งสิ้น ด้วยเหตุผลเหล่านี้ทำให้จันทบุรีกลายเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงในระดับต้นๆ ของประเทศไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558: ออนไลน์)

จันทบุรีมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ พื้นที่ส่วนหนึ่งใช้ทำนา มีพืชขึ้นอยู่ynchหนึ่ง คือ กก กกมีคุณสมบัติเหมาะสมแก่การห่อเสือ อันเป็นสินค้าประเพททัศกรรมที่ขึ้นชื่อของจังหวัดจันทบุรี “เสือจันทบุรี” หรือเสือกอก ของจังหวัดจันทบุรีนั้นเป็นงานหัตถกรรมครัวเรือน จังกระหั้นเมืองบ้านที่มีความชำนาญหลากหลายท่า� นักวิชาการ นักวิจัยนักประดิษฐ์ นักออกแบบ ฯลฯ ได้ทำการศึกษาค้นคว้า สำรวจ ออกแบบ ฯลฯ นำองค์ความรู้ด้านศิลปกรรมมาต่อยอดกับปัญญาชาวบ้านจนสามารถยกระดับผลิตภัณฑ์ห้องถังให้เป็นหนึ่งในงานหัตถศิลป์ที่มีคุณค่า สร้างรายได้ และชื่อเสียง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศให้กับจังหวัดจันทบุรี ดังคำชี้วัดของจังหวัดจันทบุรี กล่าวไว้ว่า “น้ำตกเสือเสือ เมืองผลไม้”

งานประชุมวิชาการระดับชาติวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 12
เมืองในกรุงศรีสัมภพสมเด็จพระบรมเจ้ารำไพพรรณี ครบ 114 ปี
วันที่ 19 ธันวาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

พระกิ่งพันธุ์อัญมณีมากเหลือ เสื่อจันทบูร สมบูรณ์ธรรมชาติ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช รวมญาติทั้งชาติที่จันทบูร” (chanthaboon.net, 2558: ออนไลน์)

เสื่อจันทบูรนั้น มีเกิดขึ้นมาอยุคในไดสมัยใดนั้นไม่เป็นที่แน่ชัด แต่จากหลักฐานอ้างอิงทางประวัติศาสตร์เสื่อออกมีมานานแล้ว ประวัติศาสตร์บางเล่มกล่าวไว้ว่า การทอเสื่อกันนั้นเป็นการลองผิดลองถูกของบรรพบุรุษซึ่งได้รับการพัฒนาสืบทอดกันมา จนนั้น การทอเสื่อจันทบูรในปัจจุบันก็ถือได้ว่าเป็นการสืบทอดมาจากรบรรพบุรุษเป็นเวลาหนึ่งร้อยปีมาแล้ว เช่นกัน และได้มีการพัฒนาต่ออยอดด้วยความอิริยะดับหนึ่งเพื่อพร้อมที่จะถ่ายทอดให้ลูกหลานต่อไปในอนาคต เสื่อจันทบูรนั้นเป็นงานหัตถกรรมในครัวเรือนที่มีความละเอียดอ่อนบ่งบอกถึงความสุขุมรอบคอบและผสมผสานกับวัฒนธรรมที่ลงตัวของศิลปะ บ่งบอกถึงความอ่อนโยนของจิตใจผู้ที่ทอเสื่อ ที่เรียกว่า “เสื่อจันทบูร” เพราะ “จันทบูร” เป็นชื่อที่ชาวบ้านในอดีตใช้เรียกจังหวัดจันทบูร เป็นการรวมงานโดยนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับวัสดุที่เกิดในธรรมชาติ พฤษภาคมเข้ากับสีสันและลวดลายซึ่งมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในตัวเอง เปรียบเสมือนเครื่องบอกเล่าเรื่องราวและวิถีชีวิตร่องคนจันทบูร ในอดีตกลุ่มผู้ลี้ภัย เป็นอาชีพคือชาวญวนอพยพซึ่งอาศัยอยู่หลังวัดญวน นับถือศาสนาคริสต์นิกายคาಥอลิก โดยเชื่อว่าต้นฤทธิ์คือ ต้นอกและปอจากชาวบ้านมากที่เป็นเสื่อ มีความเหนียวทนทานแข็งแรง มีความโดดเด่นด้วยผ้ามีอักษรไทยๆ ตัวน้ำที่เสื่อจันทบูรนี้แตกต่างกับเสื่อ其它ของที่อื่น

อาชีพท่อเสือกของจังหวัดจันทบุรีมีทำกันอยู่หลายหมู่บ้าน แต่ในปัจจุบันนี้อาชีพการท่อเสือกทำกันมากที่หมู่บ้านบางสะแก ตำบลบางสะแก อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เนื่องด้วยที่ตำบลบางสะแกมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะสมกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและศูนย์กลางการค้าที่สำคัญมากที่สุดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดจันทบุรี ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว จึงมีการลงทุนในด้านการผลิตและจัดหาสินค้าและบริการที่หลากหลาย อาทิ อาหารและเครื่องดื่ม ภัณฑ์และของใช้ในครัวเรือน ฯลฯ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น โบราณสถาน วัดวาอาราม วนอุทยาน และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ตลอดจนการค้าขายและธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่ ที่มีความต้องการแรงงานที่มีฝีมือและเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ จึงเป็นโอกาสทางอาชีพที่ดีสำหรับคนท้องถิ่นที่ต้องการประกอบอาชีพที่มีรายได้ดีและมีความยั่งยืน

ปัจจุบันวิธีการทอเสื่อหรือรูปแบบของเสื่อตลอดจนวัสดุที่ใช้ทอเสื่อเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพภูมิศาสตร์เปลี่ยนแปลงทางสังคมและประโยชน์ใช้สอยตามวิถีชีวิตรูปแบบนี้มุ่งเน้นในปัจจุบัน ดังนั้น สินค้าเสื่อในปัจจุบันจึงต้องประสบกับการแข่งขันทางธุรกิจ ซึ่งกลุ่มทอเสื่อในภูมิภาคต่างๆ จะต้องมีการพัฒนาลวดลายและรูปแบบใหม่ๆ เพื่อเพิ่มนักค้าอุตสาหกรรมสู่ตลาดสมัยใหม่ ดังนั้น แม้ว่างานภูมิปัญญาจะช่วยสร้างรายได้และสามารถสร้างงานให้เกิดกับกลุ่มชาวบ้านก็ตาม ถ้าหากได้รับการพัฒนาลวดลาย รูปแบบที่สามารถเพิ่มนักค้าให้แก่ผลิตภัณฑ์ได้ก็นำไปสู่การสร้างรายได้เพื่อเศรษฐกิจของชุมชนที่ยังคงและนำความภูมิใจในเอกลักษณ์ของชุมชนที่ได้มีการสืบทอดภูมิปัญญาห้องถินจากบรรพบุรุษให้คงอยู่สืบไป (ลักษณพร โรจนพิทักษ์กุล, 2558 : อ่อนโน่น)

หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีศักยภาพทางวิชาการด้านการออกแบบประยุกต์ศิลป์ โดยทำการจัดการเรียนการสอน ในสาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ เพื่อนำไปประยุกต์และพัฒนางานหัตถกรรมท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ด้วยชุมชน ซึ่งผู้เรียนจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับ ความเป็นมาและวิวัฒนาการ กระบวนการและองค์ประกอบต่างๆ ของงานหัตถกรรมท้องถิ่น เพื่อดำเนินงาน ออกแบบอย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้จานมีความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจ เข้าใจศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของตน เพื่อให้เกิดความรักความห่วงเห็นศิลปกรรมของชาติและก่อให้เกิดการอนุรักษ์ นอกจากนี้ ศิลปะยังช่วย ฝ่อนคลายความเครียดและเป็นพื้นฐานอาชีพได้เป็นอย่างดี เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่มหาวิทยาลัยได้ทำ หลักสูตรดังกล่าวขึ้น

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสามารถและมีศักยภาพที่จะนำองค์ความรู้ในด้านศิลปะและการออกแบบมาสร้างสรรค์ร่วมงานวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษางานศิลปหัตถกรรม ทอสื้อ

งานประชุมวิชาการระดับชาติวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 12
เนื่องในโอกาสคล้ายวันพระราชสมภพเดิจพระบรมราชเจ้ารำไพพรรณี ครบ 114 ปี
วันที่ 19 วันวาน 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จันทบุรี ในด้านของการเริ่มต้นการผลิตและสร้างสรรค์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติและอารยธรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งมีความประณีตละเอียดลออและมีลวดลายที่สวยงามของชุมชนบางสะพาน ตำบลบางสะพาน อำเภอแหลมสิงห์ และชุมชนเมืองจันทบุรี จากนั้นจะเริ่มโยงข้อมูลสู่การออกแบบแบบงานประยุกต์ศิลป์ เพื่อสร้างเอกลักษณ์และการผลิตสินค้าในท้องถิ่น โดยมีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดหรือกลุ่มลูกค้าในยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งอาจจะได้รับความสนใจและสนับสนุนงานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด รูปแบบ เทคนิคและกระบวนการสร้างงานประยุกต์ศิลป์จากงานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นจันทบุรี
- เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการสร้างสรรค์หรือการออกแบบแบบที่ทำให้มีได้รับความนิยมเท่าที่ควร
- ออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากการสำรวจและศึกษาข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นจันทบุรีให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาดหรือกลุ่มลูกค้าในยุคสมัยปัจจุบันมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

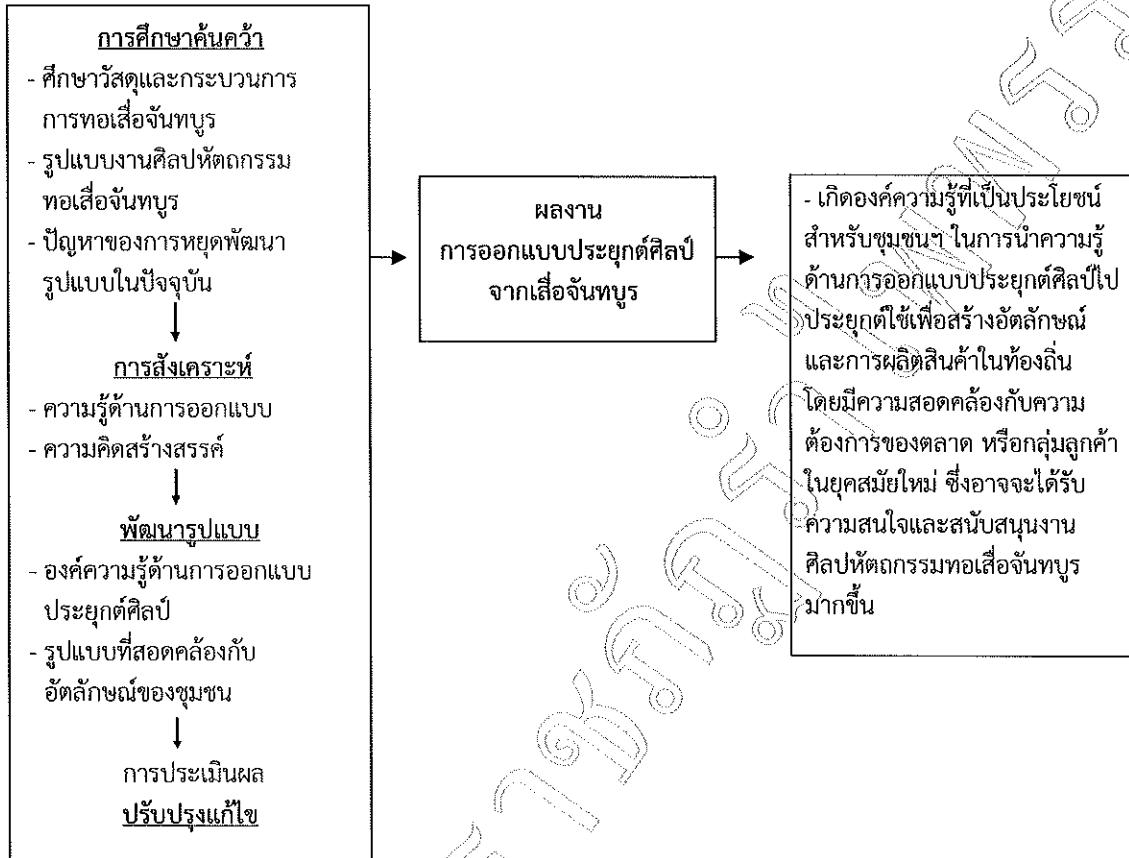
- ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ในการศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาในกลุ่มผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ นักออกแบบ ช่างหัตถศิลป์ ประชาชนในชุมชน
- ขอบเขตเนื้อหา
ศึกษางานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นจันทบุรีในชุมชนฯ รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำหัตถศิลป์แบบของงาน เพื่อออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากท้องถิ่นจันทบุรี ทั้งนี้เพื่อตอบคำถามของวิจัยว่า
 - ศิลปหัตถกรรมการหัตถศิลป์ท้องถิ่นจันทบุรีมีประวัติความเป็นมา แนวคิด รูปแบบ เทคนิคและกระบวนการสร้างงานประยุกต์ศิลป์อย่างไร
 - สินค้าแปรรูปจากการหัตถศิลป์ท้องถิ่นจันทบุรีมีปัญหาในการสร้างสรรค์หรือการออกแบบอย่างไร จึงทำให้มีได้รับความนิยมเท่าที่ควร
 - การดำเนินงานเพื่อพัฒนางานประยุกต์ศิลป์จากศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นจันทบุรีเป็นการทดลองปฏิบัติการออกแบบที่มีรูปแบบเหมาะสมกับความต้องการของตลาดหรือกลุ่มลูกค้าในยุคสมัยปัจจุบันมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร
- ขอบเขตพื้นที่
ในการศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะชุมชนที่ยังมีประชาชนในชุมชนทำอาชีพหัตถศิลป์ท้องถิ่นอยู่มาก ได้แก่
 - ชุมชนบางสะพาน ตำบลบางสะพาน อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
 - ชุมชนเมือง ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดสำหรับโครงการวิจัยได้ ดังนี้

งานประชุมวิชาการระดับชาติวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 12
เนื่องในวิ rogaisaklaiyawanพิพิธภัณฑ์สมกภพสมเด็จพระบรมราชโภษเจ้ารำไพพรรณี ครบ 114 ปี
วันที่ 19 ธันวาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการดำเนินงานตามแผนดำเนินงานวิจัย ดังนี้

- สำรวจและศึกษาข้อมูลเพื่อการออกแบบ ศึกษาแหล่งผลิต กระบวนการผลิตงานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบูรในชุมชนบางสะแก่ ตำบลบางสะแก่ อำเภอแหลมสิงห์ และชุมชนแม่น้ำดง ตำบลหนองบัว จังหวัดจันทบูร
 - การเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ ศึกษาจากการค้นคว้าในเอกสารและข้อแนะนำจากผู้รู้หรือได้จากผู้ที่รู้ช่าวการทำการศึกษา
 - การจดบันทึกข้อมูล โดยเริ่มต้นจะต้องมีการบันทึกข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์
 - การตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบกับเอกสารจากแหล่งอื่นๆ
- ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบของงานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบูร จากประธานกลุ่มทอเสื่อฯ ผู้ประกอบการ นักออกแบบ ช่างทอเสื่อ ประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจในงานออกแบบประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบูร เพื่อนำข้อมูลมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดแนวความคิดในการออกแบบ
- ศึกษาหลักวิธีการและกระบวนการออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบูร
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ดำเนินการออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบูร โดยพัฒนาแนวความคิดในการออกแบบให้มีรูปลักษณ์เหมาะสมกับยุคสมัยใหม่ โดยผู้จัดและนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

งานประชุมวิชาการระดับชาติวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 12
เนื่องในโอกาสคล้ายวันพระราชสมภพเด็จบรมราชโภษเจ้ารำไพพรรณี ครบ 114 ปี
วันที่ 19 ธันวาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

6. ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการออกแบบงานประยุกต์ศิลป์
 7. ออกแบบภาพร่างต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสื้อจันทบูรรูปแบบใหม่
 8. ประเมินความเหมาะสมในการออกแบบ (ภาพร่างต้นแบบ) โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบ
 9. จัดทำต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสื้อจันทบูรรูปแบบใหม่
 10. ประเมินความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสื้อจันทบูรรูปแบบใหม่
- โดยประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจ
11. การวิเคราะห์ข้อมูล
 12. การประเมินผล สรุปผลการดำเนินงาน และรายงานผลงานวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิดรูปแบบ เทคนิคและกระบวนการสร้างงานประยุกต์ศิลป์จากงานศิลป์หัตถกรรมทอเสื้อจันทบูร 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการสร้างสรรค์หรือการออกแบบที่ทำให้มีได้รับความนิยมเท่าที่ควร 3) ออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากการสำรวจและศึกษาข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศิลป์หัตถกรรมทอเสื้อจันทบูรให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาด หรือกลุ่มลูกค้าในยุคสมัยปัจจุบัน มากขึ้น พื้นที่ที่ทำการวิจัย ได้แก่ ศูนย์ศิลป์เสื้อบางสะแก้ว กลุ่มทอเสื้อกลุ่มสุริยา ตำบลบางสะแก้ว อําเภอแหลมสิงห์ และศูนย์ศิลป์หัตถกรรมพื้นบ้านการทอเสื้อ ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านทอเสื้อกัน้ำแม่ดงงาม หมู่บ้านแม่ดงงาม ตำบลหนองบัว จังหวัดจันทบูร

1. ศิลปหัตถกรรมทอเสื้อจันทบูรมีประวัติความเป็นมามาจากกรุงศรีอยุธยา ซึ่งอพยพมาจากประเทศเยอรมันมาอาศัยอยู่บริเวณปากแม่น้ำจันทบูร พื้นที่ที่ตำบลบางสะแก้ว เกาะโนนต์ เกาะตะเคียน เสเม็ดงาม บางสะแก้ว ท่าแพลบ บางส่วนไปอยู่ในตัวเมืองบริเวณวัดโรมัน จนทันนิมิต ได้นำเอาความรู้เรื่องการทอเสื้อจากกรุงศรีอยุธยา มาทอเป็นเสื้อ ย้อนสืบเชื้อกันมา ทอให้เป็นตลาดลาย ประกอบอาชีพทอเสื้อจนมาถึงยุคที่ตลาดพลอยรุ่งเรือง ก่อนที่ได้เปลี่ยนไปเป็นตลาดอยุ่งทำรากได้ ได้ตีกว่าและไม่ต้องใช้เวลานานเท่ากับการทอเสื้อขาย การทอเสื้อจึงลดลงน้อยลง ต่อมามาตรฐานของงานเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรกิจกรรมการทอเสื้อจันทบูร ณ วัดญวน ได้ทรงพัฒนาการทอเสื้อจันทบูรที่เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านให้เป็นอาชีพหลักและมีชื่อเสียงของชาจันทบูรริการ แล้วมีความเจริญก้าวหน้ากว่าเดิมเป็นอย่างมาก โดยมีพระราชดำริให้ปรับปรุงกรรมวิธีการผลิตใหม่เพื่อให้เกิดความทันสมัยและมีคุณภาพที่ดีขึ้น ได้ทรงเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมผลิตภัณฑ์จากเสื้อกันในรูปแบบอื่นๆ เช่น กระเปาสตรี แฟ้มเอกสาร ฯลฯ จึงทำให้ผลิตภัณฑ์จากเสื้อกันจันทบูรได้รับความนิยมขึ้นมาอีกครั้ง จนกระทั่งมีชื่อเสียงแพร่หลายมานานทุกวันนี้ แนวคิดในการสร้างงานประยุกต์ศิลป์จากงานศิลป์หัตถกรรมทอเสื้อจันทบูร คือ 1) สร้างขึ้นเพื่อใช้งาน 2) สร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา 3) แปรรูปเป็นสินค้าของฝากและของที่ระลึก 4) สร้างขึ้นเพื่อประดับตกแต่ง

ในด้านรูปแบบ มีรูปแบบในการผลิตสินค้า 2 ประเภท ได้แก่

1.1 สินค้าประเภทเสื้อ เช่น เสื้อม้าวันหรือเสื้อผืน เสื้อพับ เสื้อบุฟองน้ำ และเสื้อร่องน้ำ

1.2 สินค้าประเภทงานออกแบบประยุกต์ศิลป์จากเสื้อจันทบูร ซึ่งแบ่งตามลักษณะการใช้งาน ที่ 1) กลุ่มของใช้ ได้แก่ กระเปาสตรี กระเปาเอกสาร กระเปาพอกพา กระเปาใส่เหรียญ กระเปาอุปกรณ์เครื่องเขียน กล่องใส่กระดาษ เชือดหน้า กล่องใส่ของ กล่องเอกสาร กล่องประดับ ที่ใส่จดหมาย หมวด หม้อน ถังขยะ รองเท้าแตะ เสื้อร่องจากและที่รองแก้ว 2) กลุ่มของตกแต่ง ได้แก่ กรอบรูป ตุ๊กตาติดผนังเด็กชาย-เด็กหญิง เป็นต้น

เทคโนโลยีและกระบวนการสร้างงานประยุกต์ศิลป์จากงานศิลป์หัตถกรรมทอเสื้อจันทบูร เริ่มตั้งแต่การปักกอกซึ่งเป็นกอกพันธุ์ต้นกลมที่เจริญเติบโตได้ในน้ำกร่อย มีความโดยเด่นแตกต่างจากกอกพันธุ์อื่น คือ เส้นกอกจะมีความเหนียวแน่น ทนทาน มีเส้นเล็กละเอียด มันวาว ถือเป็นคุณสมบัติพิเศษของเสื้อจันทบูร เมื่อตักกอกยาวเต็มที่ชาวบ้านจะใช้ตักกอกไปร่วมกันเป็นมัดแล้วนำไปคัดแยกความยาวของต้น ซึ่งเรียกวันว่าสะบัดกอก จากนั้นทำการจักกอกโดยผ่าต้นกอกออกเป็นชิ้ก

งานประชุมวิชาการระดับชาติวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 12
เนื่องในโครงการศึกษาวันพระราชสมภพเดือนธันวาคมเจ้ารำไพพรรณี ครบ 114 ปี
วันที่ 19 ธันวาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตามขนาดของตนแล้วริดเอาไส้กอกอุกจนเหลือแต่ผิว骨 จากนั้นนำมามัดเป็นกำแล้วนำไปเผาวนผึ่งลมหรือตากแดดฯ ให้แห้ง เมื่อแห้งดีแล้วก็นำกมาหรีเพื่อไม่ให้เส้นกอกติดกัน แล้วนำไปแข็ง้ำปะรำณ 1 คืน ก่อนจะย้อมสีในน้ำเตือต ประมาณ 2 รอบ เพื่อให้สีติดทนนาน หลังจากนั้นนำไปเผาในน้ำเย็นเพื่อกันสีลอกแล้วนำเข้าขันแขวนที่รำไม่ไฟ ตากแดดและลมทึ่วไว้เพื่อให้เส้นกอกคืนตัว มีเมื่อเส้นกอกแห้งสนิทแล้วก็เก็บไว้ ใช้หอและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่อไป การหอเสื้อผินใหญ่ ต้องใช้คน 2 คน สำหรับการหอเสื้อขนาดใหญ่ โดยคนแรกจะทำหน้าที่สอดเส้นกอกเข้าไปในช่องว่างระหว่างคุชของเส้นเอ็น เรียกว่า คนพุ่ง ทำหน้าที่พุ่งกอกและพยายามเปลี่ยนสีเส้นกอกให้ตรงตามลายที่ต้องการ ส่วนอีกหนึ่งคนจะทำหน้าที่หอเรียกคน หอหรือคนกระบวนการโดยการผลักฟื้มชื้นเรียกว่าหงาย เมื่อคนพุ่งสอดเส้นกอกเข้าไปแล้วดึงไม้พุ่งออกคนหอกก็จะอุกแรงดึงฟื้มกระบวนการเข้าหาตัว 1 ครั้ง แล้วผลักฟื้มออกห่างจากตัวพอประมาณ กดขอบฟื้มลง เรียกว่า คว้า เมื่อคนพุ่งสอดเส้นกอกเข้าไปแล้วดึงไม้พุ่งออก คนหอกจะอุกแรงดึงฟื้มกระบวนการเข้าหาตัว 1 ครั้ง เมื่อมีคนรังแรก โดยดึงเข้าหาตัวด้วยน้ำหนักที่ พอเหมาะและเสมอ กันทั้งสองด้าน ทำสับเปลี่ยนด้วยกันนี้เรื่อยๆ จนครบทั้งผืน ส่วนใหญ่จะใช้วัสดุที่ได้จันนำไปแปรรูปเป็นของใช้และของตกแต่ง เช่น กระเบื้อง ปูกระเบื้อง ปูห้องน้ำ ปูห้องนอน เป็นต้น

การแปรรูปเสื้อ ก็ให้เป็นเสื้อผินและงานออกแบบประยุกต์ศิลป์มีขั้นตอนในการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1.1 ขั้นตอนการออกแบบ เป็นการสำรวจรวมจินตนาการมาสู่การสร้างสรรค์แนวความคิดในการออกแบบ ส่วนใหญ่ยังทำตามต้นแบบดั้งเดิมไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไรมาก สำหรับปัจจุบันจะเป็นงานสั่งทำ โดยมีผู้ออกแบบมาให้ทำตามจำนวน สินค้าที่วางแผนจะผลิตตามแบบที่เคยทำอยู่ตลอด การออกแบบจะทำลงบนกระดาษแข็งทำเป็นชิ้นส่วนต่างๆ เช่น กระเบื้อง มีด้านหน้า ด้านหลังและส่วนกันกระเบื้อง

1.2 ขั้นตอนการตัดเย็บ เป็นขั้นตอนที่ต้องเลือกรูปแบบ ลักษณะของผลิตภัณฑ์และลวดลายเสื้อแต่ละลายแล้วนำมาตัดเย็บเป็นชิ้นส่วน โดยขั้นตอนการเย็บนั้นช่างตัดเย็บจะแบ่งของชิ้นส่วนต่างๆ มาทำบล็อกกับเสื้อ แล้วตัดตามแบบจากนั้นนำไปประกอบติดกันแบบซึ่งเป็นกระบวนการแข็ง เช่นขั้นตอนของการเตรียมชิ้นส่วนต่างๆ ในการประกอบชิ้นเป็นรูปทรง

1.3 ขั้นตอนการขึ้นรูป เป็นขั้นตอนที่ได้ตัวสินค้าโดยสมบูรณ์ คือ เป็นการนำชิ้นส่วนต่างๆ ที่ตัดเย็บกันริมแล้ว มาประกอบเป็นรูปทรงของสินค้าประเภทต่างๆ การประกอบเป็นรูปทรงนั้นจะใช้วิธีการเย็บสอยด้วยมือ ยังใช้จักรเย็บไม้ได้ เช่น กระเบื้องสหัสตี กล่องใส่ของทรงกลม ทรงกระบอก ทรงรี ทรงเหลี่ยม วัสดุที่นำมาใช้ร่วมกับการผลิต เช่น ผ้า เป็นผ้าไทย หนังเทียม ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่ข่วยเสริมความแข็งแรงทนทานให้กับผลิตภัณฑ์

2. ปัญหาในการสร้างสรรค์หรือการออกแบบที่ทำให้ไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร เกิดจากปัญหาในการดำเนินงาน 2 ด้าน คือ ด้านการผลิต ได้แก่ การขาดแคลนวัสดุดิบ พื้นที่ปลูกวัสดุดิบที่ใช้ในการผลิตลดลง ขาดกำลังคนการผลิตงานส่วนใหญ่เป็นแบบดั้งเดิมไม่ได้รับการพัฒนารูปแบบมากนักและจะผลิตตามที่ได้รับสั่งให้ผลิต ผู้ผลิต ขาดแรงงานใจในการออกแบบใหม่ๆ และการแข่งขันจากผู้ผลิตในเขตภูมิภาคอื่นๆ ซึ่งมีการพัฒnarูปแบบอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านการตลาดได้แก่ ความนิยมและความจำเป็นในการใช้เสื้อ ก็ลดลง ปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์อื่นเข้ามาทดแทนการใช้เสื้อ ก ตลาดผลิตภัณฑ์จากก็ไม่แน่นอน สินค้าจากก็มีการผลิตมากขึ้นแต่ผู้บริโภคยังไม่นิยมมากนัก เพราะไม่ใช่สินค้าที่จำเป็นและใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันมีน้อย

3. การออกแบบงานประยุกต์ศิลป์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นจันทบุรีให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาดหรือกลุ่มลูกค้าในยุคสมัยปัจจุบันมากขึ้นนี้ได้รูปแบบแนวทางของงานประยุกต์ศิลป์จากเสื้อจันทบุรีแนวทางต่างๆ ที่มีลักษณะต่างกันทั้งในด้านรูปแบบ เทคนิค วิธีการ ประโยชน์ การใช้งาน จำนวน 10 รูปแบบ ได้แก่ ก ภาพประดิษฐ์ดับผนัง นาฬิกาแขวนผนัง กระเบื้องสหัสตี ตู้โชว์ กล่อง存เงิน กระถางต้นไม้ เก้าอี้ ตะกร้าใส่ของ เป็ดเตี้ต ที่สีไปสีการ กระบอกใส่กระดาษและสมุดโน๊ต เมื่อได้ภาพร่างของงานประยุกต์ศิลป์จากเสื้อจันทบุรี จำนวน 10 แบบแล้ว ได้จัดทำต้นแบบแล้วนำไปสำรวจความพึงพอใจกับประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจ จำนวน 100 คน พบร า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามความส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 31-40 ปี มีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000

งานประชุมวิชาการระดับชาติวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 12
เนื่องในโอกาสคล้ายวันพระราชสมภพเด็จบรมราชโภษ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร 114 ปี
วันที่ 19 ธันวาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บท มีความพึงพอใจในการรวมในต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสื้อจันทบูรรูปแบบใหม่ มากที่สุด ได้แก่ ภาพประติมากรรม ประดับผนัง นาฬิกาแขวนผนัง กระเปาสตรี ตะกร้าใส่ของเบ็ดเตล็ด เก้าอี้ กลององค์ประกอบทรงคุณวุฒิ ที่ได้รับการอนุมัติให้ใช้ในต้นแบบ

ภาพที่ 1 ภาพแสดงต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสื้อจันทบูรรูปแบบใหม่ จำนวน 10 รูปแบบ

อภิปรายผลการวิจัย

ศิลปหัตถกรรมทอเสื้อจันทบูรรูปแบบใหม่ แนวคิด รูปแบบ เทคนิค วัสดุ กระบวนการทอเสื้อ และกระบวนการสร้างงานประยุกต์ศิลป์จากเสื้อจันทบูรรูปแบบใหม่ ได้รับสืบทอดกันมาจากราชบูรุษ จนกลายเป็นวิถีชีวิต เป้าหมายของการผลิต คือ การดำรงอยู่ของครอบครัวและชุมชนโดยการพึ่งพาแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรที่หาได้ในท้องถิ่น และพึ่งกันเองในชุมชน จนเกิดการรวมกลุ่มและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่นๆ ตามนโยบายของรัฐบาล ทำให้ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบหลากหลายมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุเทพ สุสาสนี (2552) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาผลิตภัณฑ์จากกินในตำบลบางสะแก อำเภอแหนมสิงห์ จังหวัดจันทบูรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการผลิตเสื้อ การทอລวดลายสี รูปแบบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และถ่ายทอดความรู้ของตำบลบางสะแก อำเภอแหนมสิงห์ จังหวัดจันทบูรี พบร่วมกับการทอเสื้อ กับแนวคิด ด้วยลวดลายธรรมชาติ ได้มีการขยายเป็นลวดลายลายตามเดิมขั้ด 2 คือ เป็นลายขั้ด 2 มีสีดำและสีแดง จากนั้นได้มีการพัฒนาเป็นลวดลายต่างๆ เช่น ลายลูกโซ่ ลายน้ำใบ ได้มีการเรียนรู้เรื่องการย้อมสีกีกแบบมัดหมี่และแบบถักเปีย มีการพัฒนาการย้อมเส้นกากให้มีความสดใสเข้ากับยุคสมัยมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลักษณ์พานิช ใจนัน พิทักษ์กุล (2558) ได้ศึกษาเรื่องการต่อยอดภูมิปัญญาการทอเสื้อ กับการออกแบบและพัฒนาลวดลายด้วยรูปทรงเรขาคณิตของวิสาหกิจชุมชนแพรรูปเสื้อ กับงานพลาสติก จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท แนวคิด หลักการ หลักฐานทางภูมิปัญญา ตลอดจนการจัดการความรู้ กีวิภัณฑ์การทอเสื้อของกลุ่มผู้ประกอบอาชีพทอเสื้อ กับงานพลาสติก จังหวัดปราจีนบุรี และเพื่อต่อยอดภูมิปัญญา

งานประชุมวิชาการระดับชาติวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 12
เมืองในวาระศาสตร์วันพระราชสมภพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ครบ 114 ปี
วันที่ 19 ธันวาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เดิน โครงการออกแบบและพัฒนาลดภัยเสี่ยงก่อตัวรูปทรงทางเรขาคณิตที่เป็นเอกลักษณ์ชุมชนโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาดุจงาน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ให้เข้ากับตัวถูกดูด โดยใช้ฐานภูมิปัญญาเดิมทำให้ได้ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ การจัดการความรู้ของกลุ่มส่งผลให้กลุ่มได้มีการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเสื่อ กองบางพลวงให้เป็นแหล่งศึกษา อบรมให้ความรู้กับชาวบ้านและนักเรียนที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ การไปออกร้านในงานต่างๆ เช่น ที่เมืองทองธานี เพื่อเผยแพร่สินค้า จำหน่ายสินค้า การประกวดสินค้า ถือเป็นการประชาสัมพันธ์อกรูปแบบหนึ่งที่ทำให้กลุ่มได้พบเห็นสินค้าจากที่อื่นๆ ที่มีความแปลกใหม่และได้นำความรู้นั้นมาประยุกต์ให้เข้ากับตัวถูกดูดของตน เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้ภูมิปัญญาดั้งเดิมได้รับการยกระดับและมีความมั่นคงขึ้นในระดับหนึ่ง ซึ่งในการออกแบบลดภัยเสี่ยงก่อตัวรูปทรงทางเรขาคณิตที่ต้องอาศัยความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ จึงต้องมีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษอย่างมาก จึงต้องมีการฝึกฝนภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง จึงสามารถนำภูมิปัญญาที่ได้จากการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการทำงานได้จริง จึงเป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในสังคมโลกที่สำคัญมาก

ในส่วนของการออกแบบเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาเดิมนั้นได้นำเอาองค์ความรู้ด้านศิลปกรรมที่เป็นประโยชน์มาใช้พัฒนางานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นจังหวัดน่านในด้านการออกแบบงานประยุกต์ศิลป์ ซึ่งจากการเก็บข้อมูลและการลงพื้นที่เพื่อทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันในการสร้างสรรค์หรือการออกแบบที่ทำให้มีไดรับความนิยมมากที่ควรด้วยการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจในสินค้างานประยุกต์ศิลป์จากเสือจันทบูรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากการสูมโดยเจาะจงสถานที่ เลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 50 คน ด้วยแบบสอบถามปลายปิดประกอบภาพถ่าย เพื่อให้ได้ข้อมูลความคิดเห็นที่มีต่อการออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสือจันทบูรรูปแบบเดิมและความต้องการในการพัฒนารูปแบบใหม่ด้วยแบบสอบถามที่มีการกำหนดคำถามให้และประเมินค่า จำนวนนั้นนำผลการศึกษาที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์และจัดปฏิบัติการเพื่อออกแบบและพัฒนางานประยุกต์ศิลป์จากเสือจันทบูร โดยผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และนักศึกษาสาขาวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานวิจัยของเพ็ญศรี เจริญวนานิช และคณะ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาตลาดสินค้าของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยศึกษาวิจัยพฤติกรรมการซื้อสินค้าของที่ระลึก ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของที่ระลึก ชนิดและรูปแบบของสินค้าของที่ระลึกที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในการซื้อสินค้าของที่ระลึก และแนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าของที่ระลึก เพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ที่ปรับปรุงข้อมูลโดยการสำรวจภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

จากการเก็บข้อมูล ได้รูปแบบแนวทางของงานประยุกต์ศิลป์จากเสือจันทบูรแนวทางต่างๆ ที่มีลักษณะต่างกันทั้ง ในด้านรูปแบบ เทคนิค Niche การ ประโยชน์ การใช้งาน จำนวน 10 รูปแบบ ได้แก่ ภาพประติมาติแบบผนัง นาฬิกาแขวนผนัง กระเบื้องดินเผา ตู้เชิญ กล่องของเล่นประดิษฐ์ เก้าอี้ ตะกร้าใส่ของเบ็ดเตล็ด ที่ใส่ไปสารวัด ระบบออกไส้กระดาษ และสมุดโน๊ต เมื่อได้ภาพร่างของงานประยุกต์ศิลป์จากเสือจันทบูร จำนวน 10 แบบแล้ว ได้จัดทำแบบประเมินเพื่อวัดระดับความ เหมาะสมของกราฟออกแบบภาพร่างด้านแบบในการออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสือจันทบูรรูปแบบใหม่ ประเมินโดย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความคิดเห็นความเหมาะสมในรูปแบบของงานประยุกต์ ศิลป์จากเสือจันทบูรที่สอดคล้องกับประโยชน์ใช้งาน ความสวยงามและความต้องการของผู้บริโภค จัดทำด้านแบบงาน ประยุกต์ศิลป์จากเสือจันทบูรรูปแบบใหม่แล้วนำไปสำรวจความพึงพอใจกับประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างจากการสำรวจสถานที่ ได้แก่ ศูนย์ศิลป์เสือจันทบูรเก้า กลุ่มหมู่เรือกงสีรีย์ ตำบล บางสะแก อำเภอ

งานประชุมวิชาการระดับชาติวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 12
เนื่องในโอกาสคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ครบ 114 ปี
วันที่ 19 ธันวาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แหล่งสิ่งที่ และศูนย์คิดป่าหัดกรรมพื้นบ้านการทอเสื่อ ศูนย์หัดกรรมพื้นบ้านทอเสื่อกบ้านสมีดงาม หมู่บ้านสมีดงาม คำนวณของบ้าน จังหวัดจันทบุรี เลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 100 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุ 31-40 ปี มีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท มีความพึงพอใจในการรวมในต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบุรูรูปแบบใหม่ มากที่สุด ได้แก่ ภาพประดิตประดับผนัง นาฬิกาแขวนผนัง กระเบื้องศิลป์ ตะกร้าใส่ของเบ็ดเตล็ด เก้าอี้ กล่อง存กประสงค์ ตู้โชว์ ที่ใส่ไปรษณีย์ กระบอกใส่กระดาษ และสมุดโน๊ต ตามลำดับ

การวิจัยเรื่องการออกแบบเพื่อพัฒนางานประยุกต์ศิลป์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น : ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการต่อยอดของศิริความรู้ด้านศิลปกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับชุมชนฯ ด้วยความร่วมมือของกลุ่มผู้ผลิตและคนสนใจที่ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์บันทึกฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสู่การออกแบบที่มีรูปแบบ รูปทรง ลวดลาย สี ประโยชน์การใช้งานที่รองรับต่อความต้องการของผู้ปีกิคที่จะนำมามีใช้ได้อย่างเหมาะสม และนำไปสู่การผลิตและจำหน่ายโดยก่อให้เกิดรายได้จากการค้าขายมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ภาครัฐควรร่วมมือกันพื้นฟู ส่งเสริมและพัฒนากลุ่มผู้ที่สนใจ สนับสนุนอย่างต่อเนื่องในการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงภายนอกชุมชน ให้มีความรู้ความเข้าใจในบริบทของชุมชน ให้ชุมชนได้เรียนรู้ดูแลและสังคมภายนอกพื้นที่ปรับตัวให้เข้ากับชีวิตริมแม่น้ำและแม่น้ำที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ทั้งนี้ต้องการความร่วมมือและการช่วยเหลือจากทุกภาคส่วน

- 2) ความมีการจดสิทธิบัตรของการออกแบบและสร้างตราสินค้า (แบรนด์) เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่า การสร้างตราสินค้าจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยทำให้ลูกค้ารู้สึกถึงลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นและคุณภาพของสินค้าได้โดยง่าย รวมถึงเป็นประโยชน์สำหรับการทำประชาสัมพันธ์ ในการที่ลูกค้าต้องการการที่จะซื้อในครั้งต่อไป

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ความมีการศึกษาเพื่อปรับปรุงและพัฒนารูปแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสือจันทบูรีให้มีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น มีประโยชน์ใช้สอยเหมาะสมกับการใช้งานในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น

- 2) ในการออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเหล็กบูรគานคำนึงถึงผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ที่ครอบคลุมทั้งกลุ่มผู้บริโภคทุกชั้นวัย ไม่ว่าจะเด็ก วัยรุ่น และชาวต่างชาติ

1.3 ទំនាក់ទំនងរបស់ក្រុមហ៊ុន

- 1) ควรนำงานวิจัยไปบูรณาการกับการเรียนการสอนกับนักศึกษา เช่น ในรายวิชาศิลป์พื้นบ้าน การออกแบบของที่ระลึก เพื่อให้คนรุ่นใหม่ ตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา ให้เกิดการอนุรักษ์ และช่วยกันหาแนวทางในการพัฒนางานประยุกต์ศิลป์จากเดิมจนทบทอดไป

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2558). จังหวัดจันทบุรี. (Online). Available : www.tat.or.th. 13 มีนาคม 2558.

จชาทิพย์ ประมงคล. (2547). การพัฒนาลวดลายเลื่อยจันทบuri. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ

เจ้าคอมพิวเตอร์คุณกระปัง

เพ็ญศรี เจริญวนิช แหลกอนันต์ (2545). การพัฒนาตลาดสินค้าของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่

การตั้งจังหวัดอุบลราชธานีเป็นการตั้งจังหวัดที่สำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย

ลักษณะพิเศษที่สำคัญที่สุดคือ การต่อความคิดภูมิปัญญาการแพทย์เดิมๆ กับการจัดการลักษณะทางกายภาพและพัฒนาการควบคู่กันไป.

ด้วยธงชาติของวิสาหกิจขนาดย่อม ที่มีภารกิจทางพัฒนา ค้ำจุนรัฐสังคม ลั่นหวัดไว้ในท้องฟ้า

(Online) Available : <http://human.rru.ac.th/wp-content/uploads/2015/10/lakscapaper02.pdf>

13 ปี ๒๕๕๘

15 ມະ ແກນ 2558.

งานประชุมวิชาการระดับชาติวิจัยรำไพพรรณี ครั้งที่ 12
เนื่องในโครงการสคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระบรมเจ้ารำไพพรรณี ครบ 114 ปี
วันที่ 19 ธันวาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สุเทพ สุสาสนี. (2552). การศึกษาผลิตภัณฑ์จากกอกในตำบลบางสรวงเก้า อำเภอแท่นสิงห์ จังหวัดจันทบุรี.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
สำนักงานสถิติจังหวัดจันทบุรี. (2558). จังหวัดจันทบุรี. (Online). Available : www.chanthaburi.nso.go.th.
13 มีนาคม 2558.
chanthaboon.net. (2558). เสื้อกอกจันทบุรี. Available : <http://www.chanthaboon.net>. 13 มีนาคม 2558.